

Рецензия

от

Доц. д-р Климент Найденов

**Декан на Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент
Охридски“**

**относно дисертационния труд на Теодора Димитрова, редовен
докторант към катедра „Социално-икономическа география“**

на тема:

**„Етнокултурна идентичност на албанския етнос в границите на
историческите албански земи. Формиране, развитие и съвременно
състояние на българското малцинство в Албания“**

**за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по
професионалното направление 4.4. Науки за Земята (География на
населението и селищата).**

I. Административни сведения относно процедурата по защита

Теодора Димитрова е зачислена за редовен докторант в професионалното направление 4.4 Науки за земята, докторска програма „География на населението и селищата“ – Миграции и етнокултурни процеси със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ РД20-272 от 31.01.2018г. и е отчислена с право на защита със заповед № РД 20.441/2021г. въз основа на решение на ФС на Геолого-географски факултет от 16.01.2021г.

Дисертационният труд е обсъден на разширено заседание на катедра „Социално-икономическа география“ при Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, проведено на 12.03.2021г., съгласно Заповед на Ректора №РД 38-109/19.02.2021 г. и е открита процедура за публична защита. Съгласно Заповед № РД 38167/21.03.2021 г. на Ректора на „Св. Кл. Охридски“ е определен състава на научното жури.

Докторантката е изпълнила изцяло своя индивидуален план, положила е успешно всички минимума и изпити и отговаря на всички изисквания и критерии на СУ „Св. Климент Охридски“ за разработване и защита на дисертационен труд.

II. Биографична справка за докторанта

Теодора Димитрова е родена на 09 февруари 1990 г. в гр. София. През 2013 г. е завършва бакалавърска степен по „География и биология“ в СУ „Св. Климент Охридски“, а през 2015 г. и магистърска степен по „Културна и политическа география“ в СУ „Св. Климент Охридски“. В момента се обучава по втората си магистратура „Образователен мениджмънт“ и същевременно работи като учител по география и биология. Участва в множество образователни проекти, а през 2014 г. е отличена с приза „Учител будител“. През 2016 г. получава награда за принос към образованието по случай 24-ти май. Автор е на образователни пособия по география и по биология.

III. Обща характеристика на дисертационния труд

Представената за рецензиране **дисертация** е в обем от 181 страници. Дисертацията съдържа 4 таблици, 54 фигури, 13 приложения. Използвани са 129 научни източника на информация, от които на кирилица 79, на латиница 36, нормативни, стратегически и документални източници 2 и 12 интернет сайтове.

Дисертационният труд е структуриран в четири глави плюс увод и заключение, като всяка глава съдържа различен брой подзаглавия в зависимост от своята специфика и съдържание. Отделно са приложени списък на съкращенията, списък на фигурите, списък на таблиците, списък на приложенията, справка за приносите в дисертационния труд, библиография и 13 приложения в края на текста.

Структурата, съдържанието и баланса между отделните части на дисертационния труд следват логична последователност и спазват изискванията на класическия географски и геодемографски алгоритъм за такъв тип изследвания.

В увода, който е с обем от 17 страници докторантката изчерпателно и точно е изяснила актуалността на темата, от гледна точка бъдещето развитие и стабилност на взривоопасния регион на Западните Балкани, както и на културните връзки между България и българското малцинство в Албания. Много точно и издържано научно са формулирани обекта, целта, предмета и задачите на изследването, детайлно е изяснен и методологическият апарат, на който то стъпва, както и естествените пречки и ограничения, с които се е сблъскала докторантката при разработването на дисертацията, най-вече наложените ограничения за пътуване през 2020 г. във връзка с разразилата се в света COVID пандемия. В увода е направен и критичен литературен обзор по темата, като авторката се спряла по-подробно на няколко източника, които тя е ползвала основно при разработването на темата.

В Първа глава „Формиране на етнокултурната идентичност на албанския етнос“, която е с обем от 23 страници се поставят теоретичните основи на изследването, като докторантката се позовава на класически научни извори и определения, когато говорим за етническите категории и процеси, които са обект на изследване в нейния труд. В тази глава тя е поставила основата и на двете главни направления на изследването в дисертацията - генезиса на албанския етнос, още от римско време и формирането на българския етнически елемент в класическите албански земи. Обляга се изцяло на историческите сведения, които са най-достоверни и научно проверени през годините.

Втора глава „Религиозният и културният фактор и оформянето на албанската идентичност в периода на османската империя“ е с обем от 23 страници и е изключително важна, тъй като разглежда много деликатният религиозен и културен фактор при оформянето на албанската идентичност в периода на османското владичество на Балканския полуостров. Период, който все още предизвиква силни антагонистични емоции в балканските народи и е повод за съвременни конфликти и етно-религиозни напрежения. Главата е важна, защото тогава се оформя ислямската идентичност на албанския етнос, оформят се границите на т.нар. днес „Велика Албания“ с нахлуването на албанците в Косово и се заражда конфликта по оста албанци-сърби. Много добре са изяснени стъпките и причините за ислямизацията на албанците, както и как това се инфилтрира в тяхната културна идентичност.

Трета глава „Съвременни етнополитически процеси в историческите албански земи“, която е с обем от 25 страници разглежда съвременните етнополитически процеси, които водят до формирането на албанската нация след късното освобождаване от османска власт, едва през 1912г. Задълбочено са анализирани превратностите, през които минава албанския народ от началото на ХХв. до днес, всичките сложни геополитически и исторически обрати, които затрудняват естествения ход на неговото развитие и етапите на съзряване на етническата му идентичност. Специален акцент е поставен върху периода на социализма и управлението на Енвер Ходжа, когато албанците насила са изолирани от целия свят и това неминуемо се отразява в тяхното съвременно развитие. Особено важна е политическата призма, през която са анализирани отношенията на албанците със съседните балкански народи и най-вече сърбите, тъй като те са изцяло повлияни от конюнктурата в целия социалистически лагер и влиянието на Съветския съюз в региона. Много важен елемент в тази глава

е анализа на пълната политическа и социална изолираност на албанците при управлението на Енвер Ходжа, която и до ден днешен оказва влияние, както върху етнопсихологията на самите албанци, така и на взаимоотношенията им с другите етноси и държави..

Четвърта глава „Съвременно развитие на Албания, взаимоотношения с останалите балкански народи и идеята за „Велика Албания“, която е с обем от 65 страници представлява еманация на целия замисъл на дисертационния труд и пряко кореспондира със заложените в увода цел и задачи на изследването. Именно в нея се разглеждат опасностите и предизвикателствата от евентуалното реализиране на идеята за „Велика Албания“, както и крехкото равновесие в Западните Балкани, след кървавото разпадане на СФР Югославия през 90-те години на ХХв. Показани са всички гледни точки, тяхното пресичане и най-вече различия, които могат да взривят отново мира в югоизточна Европа, разгледани са позициите и на основните геополитически играчи в света и най-вече на Великите сили и техните интереси на Балканския полуостров. Много важен акцент в главата е състоянието на българското малцинство в Албания, което вече има официален статут, но се нуждае от една много по-голяма и интензивна подкрепа и сътрудничество с България за съхраняване на българското си етническо самосъзнание. Изключително ценна и практична насоченост на дисертацията придават приложените в главата интервюта и анкети, както и анализа на резултатите от тях.

Заключението е ясно, стегнато и научно обосновано са изведени основните изводи, до които е стигнала докторантката при разработването на своя труд. Стилът на работата е издържан, научен, има баланс между отделните глави, като и при решаването на задачите, които са поставени в началото в увода. Много ясно са открити основните акценти в дисертационния труд и най-вече онези, които дават практико-приложен

аспект на цялата дисертация. Изводите са йерархизирани по важност и това още повече онагледява извършената огромна по обем работа от докторантката и основните задачи, които тя е решила.

IV. Литературна осведоменост и теоретична подготовка на кандидата

В цялостния характер на дисертацията много ясно се откроява отличното познаване от страна на авторката на литературата и изучеността на разглежданата проблематика. Дисертацията стъпва на солиден теоретичен базис, който от своя страна придава още повече стойност и значение на практико-приложните части в дисертацията.

V. Критични бележки към дисертационния труд

Основната ни препоръка е свързана с това, че е могло да се засили графичния, най-вече картен елемент и визуализацията в дисертацията. На места преобладава описателния пред аналитичния елемент, но това са пренебрежимо малко пропуски на фона на безспорните достойнства на дисертацията.

VI. Характер на научните приноси

Приносите ясно открояват стойността на дисертационния труд, формулирани са много ясно и точно. Особено внимание заслужава четвъртия принос, който определя изследователския елемент и практичната насоченост на дисертацията, създаването и пускането в експлоатация на една такава онлайн платформа ще има огромно значение за задълбочаване на сътрудничеството между България и българското малцинство в Албания и ще допринесе съществено за събуждане и съхраняване на българското самосъзнание сред нашите сънародници там, особено сред по-младите поколения, което си е инвестиция в бъдещето! Този принос може да бъде

адресиран и към съответните държавни служби, за които важна цел е поддържането на национално самосъзнание в българската диаспора.

VII. Оценка на качествата на научните трудове, отразяващи изследванията на дисертацията

Представеният **автореферат** е с обем от 39 страници, като той напълно отговаря на всички изисквания. Самият автореферат много точно отразява направеното в дисертацията и най-вече постигнатите от докторанта резултати. Представен е също така и списък с **четири публикации** по темата на дисертационния труд, като едната публикация е на английски език.

VIII. Заключение

В заключение смятаме, че представеният за рецензиране дисертационен труд на Теодора Любомирова Димитрова е завършен, на много добро научно ниво, със задълбочен аналитичен елемент и открояващи се ясно практико-приложни качества. От направения анализ, справката за приносите и изводите в заключението смятаме, че докторанта се е справил успешно с поставените в началото цел и задачи. Дисертационният труд разглежда както много важен и актуален от гледна точка стабилността и развитието на целия балкански регион въпрос, така и изключително важната за България тема свързана с българската диаспора и засилването на връзките и контактите и с България.

Въз основа на това предлагам на уважаемото жури да присъди на Теодора Любомирова Димитрова образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност „География на населението и селищата“ от професионално направление 4.4 Науки за Земята.

София, 29.04.2021г.

С уважение:

(доц. д-р Кл. Найденов)